ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Social Cohesion and Development

Vol 1, No 2 (2006)

The European Welfare State

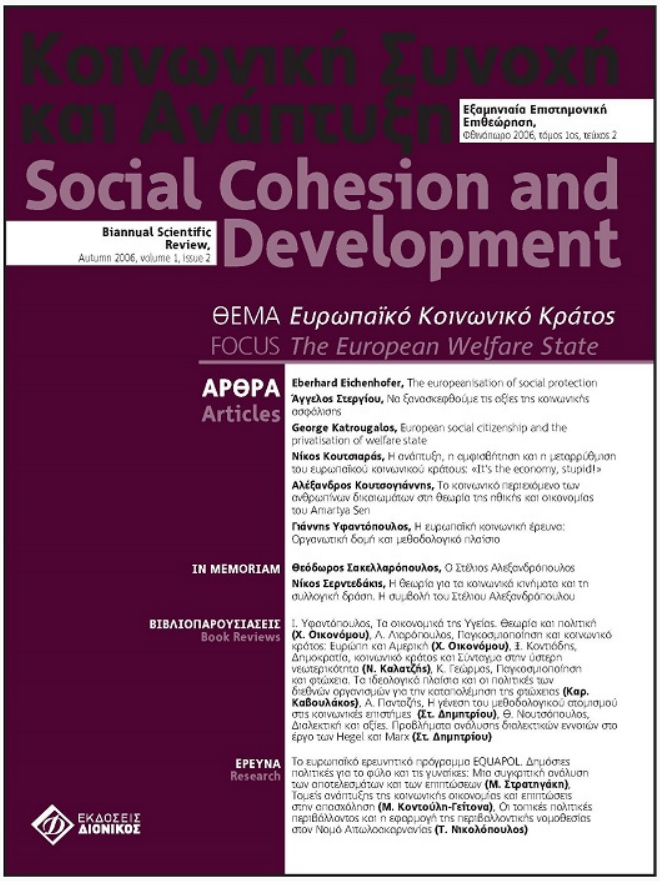

Γιάννης Ν. Υφαντόπουλος, Τα οικονομικά της υγείας. Θεωρία και πολιτική, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2006, β' έκδοση, σελ. 661

Χαράλαμπος Οικονόμου

doi: 10.12681/scad.9026

Copyright © 2016, Χαράλαμπος Οικονόμου

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

To cite this article:

Οικονόμου Χ. (2016). Γιάννης Ν. Υφαντόπουλος, Τα οικονομικά της υγείας. Θεωρία και πολιτική, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2006, β' έκδοση, σελ. 661. *Social Cohesion and Development*, *1*(2), 105–107. https://doi.org/10.12681/scad.9026

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 20/04/2024 14:06:01

Βιβλιοπαρουσιάσεις | Book Reviews

Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη 2006 1 (2),105-117
Social Cohesion and Development 2006 1 (2), 105-117

Γιάννης Ν. Υφαντόπουλος,
Τα οικονομικά της υγείας. Θεωρία και πολιτική,
Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2006, β' έκδοση, σελ. 661

Κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών, πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν δομικά προβλήματα σχετικά με τη χρηματοδότηση, την παροχή και την απόδοση των υπηρεσιών υγείας. Οι δυσκολίες αυτές προκλήθηκαν τόσο από τις αλλαγές που σημειώθηκαν στο ευρύτερο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί ο τομέας της φροντίδας υγείας, όσο και από εσωτερικές προς αυτόν εξελίξεις, οι οποίες επηρεάζουν την κατάσταση υγείας του πληθυσμού και την οργανωτική δομή του συστήματος υγείας. Το μεταβαλλόμενο επιδημιολογικό πρότυπο, με τη διόγκωση των χρόνιων και καρδιαγγειακών παθήσεων, η γήρανση του πληθυσμού, η διαθεσιμότητα των νέων θεραπευτικών τεχνολογιών και οι αυξανόμενες προσδοκίες των πολιτών σε σχέση με την παροχή υψηλής ποιότητας και περισσότερο προσανατολισμένων προς τον ασθενή υπηρεσιών, οι ταχείς ρυθμοί της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης, η παγκοσμιοποίηση και οι δυσκολίες στη μακροοικονομική απόδοση των ευρωπαϊκών και άλλων χωρών καθώς και οι πολιτικές και ιδεολογικές μετατοπίσεις συνέβαλαν στην αύξηση της ζήτησης και της χρήσης των υπηρεσιών υγείας και κατ' επέκταση των αντίστοιχων δαπανών. Επιπλέον, τέθηκαν ζητήματα σχετικά με τις ανισότητες στην πρόσβαση, την παροχή και τη χρηματοδότηση των υγειονομικών υπηρεσιών, την κοινωνική αποτελεσματικότητα, την οικονομική αποδοτικότητα και την ποιότητα των κλινικών διαδικασιών και της λειτουργίας των υγειονομικών ιδρυμάτων.

Τα θέματα αυτά εξακολουθούν να βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτικής και ακαδημαϊκής συζήτησης που διεξάγεται σήμερα διεθνώς, αναφορικά με τις κατευθύνσεις και τις επιδιώξεις των μεταρρυθμίσεων των συστημάτων υγείας. Τον αντίστοιχο επιστημονικό προβληματισμό που αναπτύσσεται στην Ελλάδα έρχεται να εμπλουτίσει η εργασία του καθηγητή Γιάννη Υφαντόπουλου. Ο συγγραφέας επιχειρεί μια σφαιρική και ολοκληρωμένη ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων και των πολιτικών επιλογών στον τομέα της υγείας, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία της οικονομικής επιστήμης. Η προσέγγισή του χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, επιστημονική τεκμηρίωση και κριτικό πνεύμα. Ωστόσο, αποκτά ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τη συγκριτική εξέταση της ελληνικής περίπτωσης σε σχέση με την ευρωπαϊκή εμπειρία, παραθέτοντας σημαντικό αριθμό ερευνητικών δεδομένων.

Το βιβλίο ξεκινά με ένα κεφάλαιο το οποίο παρακολουθεί την ιστορική εξέλιξη της οικονομικής σκέψης, με αναφορά στους Εμποροκράτες, τους Φυσιοκράτες, τους Κλασικούς, τους Σοσιαλιστές, τους Κεϋνσιανούς και τους Νεοκλασικούς οικονομολόγους. Ακολούθως, επιχειρείται η σύνδεση της πορείας αυτής με την ανάπτυξη των οικονομικών της υγείας, παρουσιάζοντας τα κύρια θεωρητικά ρεύματα. Τοποθετεί την εμφάνιση της οικονομίας της υγείας ως αυτόνομου επιστημονικού κλάδου στα μέσα του εικοστού αιώνα, επισημαίνοντας τον σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισαν προς την κατεύθυνση αυτή οι Αμερικανοί θεωρητικοί, όπως ο Kenneth Arrow, ο οποίος ήταν από τους πρώτους που επισήμαναν την αδυναμία της αγοράς να επιτύχει ένα άριστο επίπεδο λειτουργίας στο σύστημα υγείας. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 ιδρύεται η πρώτη σχολή των οικονομικών της υγείας στο Πανεπιστήμιο York της Βρετανίας και παράλληλα διαμορ-

φώνονται διάφορα επιστημονικά ρεύματα, όπως το μαρξιστικό, το οποίο έδωσε έμφαση στις ταξικές ανισότητες στην υγεία, και το φαβιανό, το οποίο επικέντρωσε τον προβληματισμό του στη διοίκηση, την οργάνωση των υπηρεσιών και τη διαχείριση των πόρων υγείας, με την ταυτόχρονη διασφάλιση των αρχών της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η όλη συζήτηση παρουσιάζεται σε συνάρτηση με τη διερεύνηση του ερωτήματος κατά πόσο η υγεία συνιστά ιδιωτικό αγαθό, οπότε θα πρέπει να αφεθεί στις δυνάμεις της αγοράς, ή δημόσιο αγαθό και συνεπώς καθίσταται αναγκαία η κρατική παρέμβαση. Εξετάζονται διεξοδικά και κριτικά τα επιχειρήματα των δύο θέσεων, καθώς και οι βασικές μορφές οργάνωσης των συστημάτων υγείας που απορρέουν από καθεμιά από αυτές. Ο συγγραφέας διαπιστώνει ότι τα δυϊστικά διλήμματα του τύπου κράτος ή αγορά έχουν σήμερα αντικατασταθεί από την αναζήτηση τρόπων συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα.

Η παρουσίαση του κλασικού οικονομικού υποδείγματος στην Υγεία αποτελεί τον δεύτερο κεντρικό άξονα της θεματικής του βιβλίου. Εξετάζονται τα θεμελιώδη οικονομικά ερωτήματα σε αναφορά με το ζήτημα της ανεπάρκειας των πόρων και το πρόβλημα της επιλογής. Στη συνέχεια αναλύεται η συμπεριφορά των δρώντων στην αγορά υγείας, μέσα από τις θεωρητικές παραδοχές για τη ζήτηση και την προσφορά των αντίστοιχων υπηρεσιών. Από την πλευρά της ζήτησης εξετάζονται τα τρία βασικά υποδείγματα που έχουν προταθεί: α) Της ζήτησης για Υγεία, με ιδιαίτερη αναφορά στο υπόδειγμα του Grossman, σύμφωνα με το οποίο η ζήτηση για υπηρεσίες υγείας ουσιαστικά προέρχεται από τη ζήτηση για το αγαθό υγεία και για έναν υγιεινό τρόπο ζωής, β) Της ζήτησης για υπηρεσίες υγείας με βάση τη μεγιστοποίηση της χρησιμότητας του καταναλωτή και το ύψος των τιμών και γ) Της προκλητής ζήτησης, δηλαδή της ζήτησης που εισάγεται από τον προμηθευτή, δεδομένου ότι λόγω της κυρίαρχης θέσης του γιατρού στην ασύμμετρη σχέση του με τον ασθενή μπορεί να προκαλέσει τεχνητή αύξηση της ζήτησης των υπηρεσιών που ο ίδιος προσφέρει, προκειμένου να αποκομίσει οικονομικά οφέλη. Από την πλευρά της προσφοράς, εξετάζεται η θεωρία της παραγωγής, με ανάλυση της συνάρτησης παραγωγής, του χρονικού ορίζοντα της παραγωγικής διαδικασίας, των φάσεων παραγωγής, του σημείου ισορροπίας του παραγωγού, της τεχνικής και διανεμητικής αποτελεσματικότητας και της υποκατάστασης μεταξύ των συντελεστών παραγωγής. Από τη σκοπιά αυτή, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη λειτουργία του νοσοκομείου ως οικονομικής, παραγωγικής μονάδας. Τέλος, σχολιάζονται οι εφαρμογές των συναρτήσεων Cobb-Douglas, Leontief, Translog και σταθερής ελαστικότητας υποκατάστασης.

Ένα τρίτο πεδίο αναφοράς του προβληματισμού του συγγραφέα συνιστά η διαμόρφωση της πολιτικής υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. Αναλύεται η ευρωπαϊκή ατζέντα για την πολιτική υγείας με αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο της Κοινότητας και τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες. Επιπροσθέτως, διερευνώνται το επίπεδο υγείας των πολιτών της Ένωσης και η σχέση του με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, την ποιότητα ζωής, την εξέλιξη των δαπανών υγείας και το εύρος των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό τοποθετείται η συζήτηση για τις μεταρρυθμίσεις των ευρωπαϊκών συστημάτων υγείας, τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της πολιτικής υγείας και γίνεται εκτενής μνεία στην ελληνική περίπτωση. Ειδικότερα, γίνεται μια κριτική επισκόπηση των προτάσεων και των θεσμικών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων που έλαβαν χώρα στον υγειονομικό τομέα στην Ελλάδα κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες και αξιολογείται ο βαθμός επιτυχίας ή αποτυχίας εφαρμογής τους, δίνοντας έμφαση στον χρονικό ορίζοντα υλοποίησης των σχεδίων, στις κανονιστικές αρχές που τα χαρακτήριζαν και στη διαχείριση και κατανομή των πόρων. Η μη αποδοτική και ορθολογική διαχείριση των υγειονομικών πόρων, οι ανεπάρκειες στη σύνθεση και κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού, η έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού λόγω συχνών αλλαγών της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Υγείας,

η περιορισμένη ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας φροντίδας και ο ιατροκεντρικός προσανατολισμός επισημαίνονται από τον συγγραφέα ως βασικές αδυναμίες του συστήματος.

Η δεύτερη έκδοση του βιβλίου διαφέρει από την πρώτη ως προς την προσθήκη ενός σημαντικού κεφαλαίου, που ουσιαστικά καθιστά το βιβλίο ένα πλήρες εγχειρίδιο. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην κοινωνικο-οικονομική αξιολόγηση των υπηρεσιών και των προγραμμάτων υγείας. Πιο συγκεκριμένα, προσδιορίζονται όλες οι διαστάσεις του άμεσου, του έμμεσου και του κρυφού κόστους που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία της αξιολόγησης, καθώς και οι εκροές που αξιολογούνται και σχετίζονται με το όφελος, την αποτελεσματικότητα και τη χρησιμότητα.

Το βιβλίο του Γιάννη Υφαντόπουλου αποτελεί μια επίκαιρη συμβολή στον κλάδο των οικονομικών της υγείας και είναι αποτέλεσμα της πολυετούς διδακτικής και ερευνητικής δραστηριότητας του συγγραφέα. Καταφέρνει να προσεγγίσει με επιστημονική αρτιότητα ένα ευρύ φάσμα θεματικών που βρίσκονται στο επίκεντρο της σύγχρονης προβληματικής για την πολιτική υγείας. Με αυτή την έννοια, συνιστά μια σημαντική συνεισφορά στη σχετική βιβλιογραφία και ένα χρήσιμο εγχειρίδιο για ερευνητές, επιστήμονες, φοιτητές των κοινωνικών επιστημών, καθώς και επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον χώρο της υγείας.

Χαράλαμπος Οικονόμου
Λέκτορας Παντείου Πανεπιστημίου

Λυκούργος Λιαρόπουλος,
Παγκοσμιοποίηση και κοινωνικό κράτος: Ευρώπη και Αμερική,
Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 227

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης σηματοδότησε σειρά ραγδαίων αλλαγών, που συντελέστηκαν στα πεδία της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού. Βασικές συνιστώσες αυτών των αλλαγών είναι η μετάβαση προς το μεταφορντικό μοντέλο παραγωγικής διαδικασίας, που χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη ευελιξία, η ραγδαία εξάπλωση των νέων τεχνολογιών, που αλλάζουν τη σχέση χώρου και χρόνου και τις δυνατότητες μεταφοράς και επικοινωνίας, η αλλαγή του ρόλου του κράτους, με τη μεταφορά λειτουργιών διακυβέρνησης σε υπερεθνικούς φορείς, καθώς και η εκτεταμένη διάδοση συγκεκριμένων μορφών πολιτισμού, που τείνουν να κυριαρχήσουν. Οι παραπάνω εξελίξεις είχαν σημαντικές επιπτώσεις ως προς την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων και της κοινωνικής αλληλεγγύης, μεταξύ των οποίων είναι η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας, η μείωση των μισθών, ο περιορισμός των κοινωνικών παροχών και η αύξηση των ανισοτήτων και της φτώχειας. Στο πλαίσιο αυτό, το κοινωνικό και οικονομικό μοντέλο των ΗΠΑ, το οποίο δίνει προτεραιότητα στην οικονομική αποδοτικότητα και θέτει σε δεύτερη μοίρα την κοινωνική συνοχή, προτάθηκε ως η εναλλακτική λύση, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μειωμένης ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών, που αποδίδεται στις υψηλές κοινωνικές επιβαρύνσεις.

Το βιβλίο του καθηγητή Λυκούργου Λιαρόπουλου έρχεται να αντικρούσει τις απόψεις που προβάλλουν την ανωτερότητα του αμερικανικού έναντι του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην αποδόμηση των μύθων που έχουν καλλιεργηθεί. Με διεισδυτικό και κριτικό τρόπο, ο συγγραφέας προβαίνει σε μια ενδελεχή συγκριτική ανάλυση της αμερικανι-